

1. Yhteenveto toiminnasta ja strategian tilanteesta (max 3 000 merkkiä, ml. välilyönnit)

Leader-rahoituksen ohjelmakausi 2023-2027 lähti liikkeelle kesällä 2023 vilkkaasti. Syksyn aikana sidottiin noin 83 % myöntövaltuudesta. Hankkeita käsiteltiin hallituksessa 23, joista 17 sai myönteisen päätöksen. Hankkeista 7 oli yritystukia ja 10 yleishyödyllistä hanketta. Toiminta on ollut monipuolista ja aktiivista. Maaseutualueita on kehitetty monella tavalla eri kohderyhmät ja tavoitteet huomioiden. Vuosiraportin liitteenä on infograafi vuodesta 2023.

2. Strategian toteuttaminen

2.1. Strategian toteumatilanne ja rahoitetut hankkeet (max 10 000 merkkiä, ml. välilyönnit)

Siemenistä hedelmiksi -paikallisen kehittämisstrategian toteuttaminen on lähtenyt hyvin liikkeelle. Mansikan hallitus käsitteli vuoden 2023 loppuun mennessä 23 hanketta, joista 17 sai myönteisen päätöksen ja 6 kielteisen. Mansikan rahoituskehys vuodelle 2023 oli 393 000 € (EU+valtio+kunta), josta hallituksen päätöksillä sidottiin 326 000 €. Vuodelle 2024 siirtyi 67 000 €. Yli puolet tuenhakijoista oli Mansikalle uusia: 53 %, 9 uutta hakijaa / 17 tuenhakijat yhteensä.

Painopisteen 1. Elinvoimainen maaseutu osalta rahoitettiin kuusi yleishyödyllistä investointia yhdistyksille vapaa-ajan ja harrastustoiminnan kehittämiseen, joihin myönnettiin yhteensä 253 000 € Leader-tukea. Kaksi näistä oli simulaattoriharjoittelun välineitä, joissa toteutetaan myös painopisteitä 3 (Uudistuva ja kestävä yhteiskunta, simulaattoriharjoittelulla vähennetään ympäristökuormitusta) ja 4 (Älykäs tulevaisuus, digitalisaation mahdollisuudet harrastustoiminnan toteuttamisessa).

Painopisteessä 2. Vahvat ja kehittyvät yritys ympäristöt rahoitettiin 6 yrityksen investointitukea, joihin myönnettiin yhteensä 69 000 € tukea. Yksi yritystuen hakijoista oli nuori (alle 29v). Uusia hakijoita yritystukien osalta oli viisi. Yritystuista kaksi kohdistui aloittaville yrittäjille ja neljä toimiville toimintaansa laajentaville yrityksille. Yritystukien vauhdittamana odotetaan viiden työpaikan lisäystä, keskimäärin 11 500 € /syntyvä työpaikka. Yritystukien liikevaihtotavoite yhteensä on 712 000 €, joista kaksi aloittavan yrityksen liikevaihtotavoitteita.

Yritystuista viidessä on tavoitteena uuden tuotteen tai palvelun aloittaminen, neljässä yritystuista käyttöön ollaan ottamassa uutta menetelmää, biotalouden toimialaa koskee kaksi yritystukea ja matkailua kolme. Yritystuista kaksi on maatilan liitännäiselinkeinoa.

Yritystukien osalta Mansikalla ei ollut käsittelyssä vuonna 2023 kuin yritysten investointitukia. Mansikan alueella on erittäin toimiva kunnallinen yritysneuvonta ja neuvojien kanssa käytiin tiiviisti lävitse tukimuotojen sisältöjä ja reunaehtoja. Tukihaussa on nähtävissä muiden kuin investointitukien epävarma valmistelutilanne ja linjausten epämääräisyys, jonka vuoksi yritysneuvojat eivät uskaltaneet suositella esimerkiksi toimivan yrityksen kehittämistukea yrittäjille. Käynnistystuen osalta tuenhakua jarrutti epävarmuus maksatusten alkamisesta. Aloittavalla yrittäjällä on alkuvaiheessa paljon muitakin tarpeita alkupääomalle, joten sen sitominen epämääräiseksi ajaksi ei houkuttele hakijoita.

Painopisteessä 3. Uudistuva ja kestävä yhteiskunta rahoitettiin kaksi hanketta, joihin myönnettiin noin 4 000 €. Toinen hakijoista oli yhdistys ja toinen yritys, jolle myönnettiin uusiutuvan energian investointitukea. Molemmat hakijat olivat uusia hakijoita.

Yritystukien päätöksenteko alkoi ELY-keskuksissa joulukuussa 2023, mutta Mansikan hankkeita ei ennättänyt saada tukipäätöksiä vuoden loppuun mennessä. Myönteisten päätösten jakautuminen strategian painopisteittäin

Painopiste	Tavoite	LKM 2023	%	LKM 2023-2027	%	€ 2023	%	€ 2023-2027	%
1	35 %	9	53 %	9	53 %	252 934	78 %	252 934	78 %
2	25 %	6	35 %	6	35 %	68 732	21 %	68 732	21 %
3	25 %	2	12 %	2	12 %	3 927	1 %	3 927	1 %
4	15 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %
		17		17		325 594		325 594	

Alueen yhdistykset ovat aktiivisia toimijoita, joilla on hienoja ideoita toteutettavaksi. Tämä näkyy yhteenvetotaulukossa hyvin. Painopisteelle 1 on myönnetty reilu 50 % hankerahoituksista ja lähes 80 % rahoituksesta. Tavoitteena on 35 % rahoituksesta, joten hallituksessa joudutaan seuraamaan tilannetta tarkoin ja tarvittaessa rajoittamaan painopisteen rahoitusta. Näin ohjelmakauden alussa koontitaulukko voi vielä johtaa harhaan, koska yksikin isompi kehittämishanke esimerkiksi painopisteelle 3 tai 4 muuttaa prosenttijakaamaa nopeasti.

Yhdistysten aktiivisuus on myös nähtävissä enemmän tasaisena kuin yritysten. Yritysten aktiivisuus saattaa vaihdella jopa yhden vuoden sisälläkin melko paljon. Viime vuosina on toki ollut suuria ”häiriötilanteita” yhteiskunnassa, jotka näkyvät heti tai viiveellä myös yritystukien hakumäärissä. Vuonna 2022 aloittavien yritysten määrä oli vaatimaton ja se näkyi aloittavien yritysten tukihakemusten määrässä. Nyt 2023 työttömyys on lisääntynyt merkittävästi esimerkiksi rakennus-, matkailu- ja ravitsemustoimialoilla, viiveellä sama tulee näkymään myös liitännäistoimialoilla. Tämä voi tulla esiin aloittavien yritysten määrän kasvuna 2024.

Mansikan strategiassa on kirjattu 4 kehittämisen teemakokonaisuutta, joita voidaan toteuttaa useamman painepisteen alla sekä muulla kuin Leader-rahoituksella. Teemakokonaisuudet ovat Nuoriso-Leader, Älykkäät, kylät, Ikä-Leader ja Kansainvälisyys.

Nuoriso-Leaderiä toteutetaan vaikuttajaryhmätyöllä eli alueen kunnista valittujen nuorten porukka kokoontuu säännöllisesti miettimään nuoria koskevia asioita. Nuoriso-Leader- nuoret ovat yhteyslinkki kuntiin ja heillä on myös osaamista neuvoa esimerkiksi Nuoriso-Leader- rahoituksen hakemisessa. Nuoret käsittelevät ja antavat lausuntonsa hallitukselle nuoria koskevista tukihakemuksista sekä tekevät Nuoriso-Leader -tukihakemuksiin päätökset. Syksyllä 2023 käsittelyssä oli yksi isompi nuoria koskeva Leader-hanke.

Hallitus myönsi rahoituksen kolmelle Älykäs kylä -hankkeelle. Näistä kaksi oli kehittämishankkeita ja yksi valmisteluraha.

Strategian määrälliset tuotostavoitteet

	Yksikkö	Tavoite	2023
Uudet työpaikat	kpl	30	5
- joista nuoret alle 35v	kpl	6	1
Uudet yritykset	kpl	38	2
Uudet palvelut/ innovaatiot	kpl	38	5
Talkootyön määrä	h	9300	2487
Uudet tai uudistetut vapaa-ajanpalvelut	kpl	38	11
Kansainväliset kumppanuudet	kpl	4	1
Älykkäät kylät -hankkeiden määrä	kpl	4	2
Biotalous ja kiertotalouden ratkaisut	kpl	15	2
Ympäristökestävyys ja ilmastonmuutoksen hillitseminen - toimenpiteiden määrä	kpl	15	1
Maatalous- ja biotalousalan yritysten määrä	kpl	35	3

2.2. Esimerkkejä hyvistä hankkeista (á max 1 000 merkkiä, ml. välilyönnit; mahdollisuus liittää myös kuvia)

Biokaasulla liikkeelle (2-4 vuotta aiemmin rahoitettu hanke, jonka vaikutukset ovat edelleen nähtävissä)

Biokaasulla liikkeelle-hankkeessa tehtiin biokaasun markkinakartoitus ja mallinnettiin viisi erilaista biokaasulaitosmallia erilaisille syöteyhdisteille. Hankkeen myötä alueella on etenemässä kolme eri biokaasulaitoshanketta, joista yksi maakunnan mittakaavassakin erittäin merkittävä. Hanke oli alueiden välinen ja toteutettiin 2020-2021. [Biokaasuselivityksen loppuraportti julkaistu - Savogrow](#)

Matkailun Kerkonkoskelle (Vuoden aikana rahoitettu innovatiivinen hanke)

Palvelut, kuten oma kyläkoulu, kauppa ja kesäravintola, ovat elintärkeitä koko kyläyhteisölle. Kerkonkosken ja Kiesimän kyläyhdistykset alkavat yhdessä miettiä kylämatkailun edistämistä alueella. Tavoitteena on saada lisää elinvoimaa alueelle matkailun kautta ja säilytettyä myös kyläläisille elintärkeät lähipalvelut.

Kylän kaunistus (Vuoden aikana rahoitettu paikallisten yhteisöjen toimintaa ja viihtyvyyttä edistävä hanke)

Kylän kaunistus-hankkeessa Tervon maa- ja kotitalousseura toteutti useita kylän viihtyvyyttä edistävää toimenpidettä, hankki osaamista esimerkiksi valaisumenetelmistä ja teki opintomatkoja mm. Hollantiin ja Ruotsiin. Alla muutamia kuvia hankkeen tuloksista.

Outdoors Adventures Finland (Vuoden aikana rahoitettu alueen yrittäjyyttä vahvistanut hanke)

Yritys laajentaa palveluitaan kattamaan hiihto- ja melontavaellukset Etelä-Konneveden kansallispuistossa, Lapissa sekä esimerkiksi Kebnekaisella. Yritykselle myönnettiin investointituki vaellusvarusteisiin.

Käsityötaalo Harjula (Vuoden aikana rahoitettu ympäristö- ja ilmastohanke)

Luomulammas tila laajentaa toimintaansa käsityöpalveluihin. Tila on hankkinut käyttöönsä läheltä maatilaa päärakennuksen, jonka lämmitysmuoto vaihdettiin sähköstä ilma- vesilämpöpumppuun.

2.3. Muu toiminta (á max 3 000 merkkiä, ml. välilyönnit)

Vuonna 2023 Mansikka toteutti kolmatta vuotta Nuoret mukaan! -hanketta Itä-Suomen aluehallintoviraston rahoituksella. Hankkeessa edistettiin nuorten osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuuksia alueella, lisättiin nuorten mahdollisuuksia kuntarajat ylittävään yhteistyöhön sekä lisättiin nuorten mahdollisuuksia osallistua kansainvälisiin vapaa-ajanvaihtoihin. Hankkeen loppuraportti [Nuoret mukaan! - Nuorten osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittämishanke | Kehittämisyhdistys Mansikka ry](#)

Osallisuudella uusia palveluratkaisuja -hanke päättyi 31.3.2024 (hanke alkoi 1.1.2021). Hankkeen tavoitteina on lisätä ymmärrystä osallisuuden hyödyistä, osallisuuden lisääminen, kumppanuuksien syntyminen osallisuuden, terveyden ja hyvinvoinnin sekä palvelujen kehittämisessä, mukaan lukien yhdistysten tuottamat palvelut sekä hyvinvointia ja terveyttä edistävien toimintatapojen juurruttaminen. Hanketta rahoittavat Pohjois-Savon Ely-keskus/ maaseuturahasto ja Pohjois-Savon liitto/ maakuntarahasto. Ospa-hankkeen loppuraportti mansikkary.fi/wp-content/uploads/OSPA-loppuraportti.pdf

Ospa-hankkeessa pilotoitu Henkkarit kaikille -kampanja sai jatkorahoituksen Pohjois-Savon hyvinvointialueelta. Hanke aloitettiin 1.8.2023 ja jatkuu 31.3.2024 saakka. Kampanjassa autetaan henkilöllisyystodistuksen hankkimisessa heitä, joilla sitä ei ole. Näin varmistetaan vahvaa tunnistautumista edellyttävien digipalvelujen käyttäminen itsenäisesti tai tuetusti ja parannetaan digitaalisten palvelujen saavutettavuutta. Hankkeesta lisää [Henkkarit kaikille -kampanja | Kehittämisyhdistys Mansikka ry](#)

Vaikuttavaa viestintää Pohjois-Savossa oli Pohjois-Savon Leader-ryhmien yhteinen vaikuttavuusviestinnän kehittämishanke. Hankkeessa kerättiin vaikuttavuustietoa ja viestittiin siitä eri kanavia hyödyntäen. Hankkeessa toteutettiin myös opintomatka ja vaikuttavuusviestintäkoulutusta Leader-ryhmille. Hanke päättyi 30.6.2024.

Leader-ryhmän omia rahoitusvälineitä Mansikka-Hilloa ja Nuoriso-Leaderiä käsiteltiin rajoitetusti vuonna 2023. Mansikka-Hilloa oli jaettavissa vain Suonenjoella kaupungin erillismäärärahalta. Tukipäätöksiä tehtiin neljä kappaletta. Nuoriso-Leader-rahaa oli jäljellä vielä ja Nuoriso-Leader -vaikuttajaryhmä teki myönteiset päätökset kuudelle hankkeelle, joista kaksi oli nuorten yrittäjien hankkeita.

Nuoriso-Leader-vaikuttajaryhmä kokoontui vuoden aikana viisi kertaa. Kevätpuolen viimeisessä kokouksessa 30.5. annettiin todistukset vaikuttajaryhmäläisille ja aloitettiin hakemaan uusia jäseniä niistä kunnista, joista jäsenet jäivät tässä vaiheessa pois toiminnasta. Uuden vaikuttajaryhmän kanssa aloitettiin syksyllä 2023. Uuteen ryhmään saatiin laajennettua kuntien määrää ja ryhmässä on nyt edustettuina 5/6 Mansikan alueen kunnista.

Mansikka tekee tiivistä alueiden välistä yhteistyötä sekä Pohjois-Savon Leader-ryhmien kesken, että muiden rajanaapureidensa kanssa. Toiminnanjohtajat tapaavat toimariteamseissa noin kerran kuukaudessa. Kainuun Elävä Kainuu Leaderin kanssa kokoonnuttiin vuoden 2023 puolella kolme kertaa teamsissä aiheena vaikuttavuusarviointi ja vertaistuki prosesseissa, Keski-Suomen Maaseutukehityksen väki kävi tutustumassa Mansikan Nuoriso-Leader -toimintamalliin ja Etelä-Savon SavonLuotsi Leaderin toiminnanjohtajan kanssa olemme yhteydessä lähes kuukausittain päivänpolttavissa kysymyksissä. Lisäksi yhteistyötä tehdään eteläsuomalaisen Leader Silmun kanssa, joka on Mansikan vertaisauditointikumppani. Silmu kävi elokuussa Mansikan alueella tutustumisvierailulla ja opintomatalla. Kahden päivän ajan tutustuttiin monipuolisesti Mansikan rahoittamiin kohteisiin ja toimijoihin sekä vaihdettiin tietoa ja ajatuksia toiminnasta sekä kehittämisteemoista.

Mansikan kansainvälisiä verkostoja on laajennettu merkittävästi vuonna 2023. Mansikka osallistui Rieska-Leaderin hallinnoimaan Nuoriso-Leader -toiminnan kansainväliseen yhteistyöhankkeeseen Youthfull Leaders, jossa kumppaneina oli 2 Leader-ryhmää Latviasta ja 2 Leader-ryhmää Saksasta. Suomesta mukana oli 6 Leader-ryhmää. Youth@Work nuorten yrittäjyysverkoston kautta yhteydenpitoa ja yhteistyötä on jatkettu kahden uuden kumppanin kanssa. Tervon maa- ja kotitalousseuran ja Vaikuttavaa viestintää Pohjois-Savossa -hankkeen opintomatkoilta saatiin uusia kontakteja Hollannista ja Ruotsista. Lisäksi Mansikasta osallistui kaksi edustajaa LINC -tapahtumaan Italiassa kesäkuussa 2023, jossa tavattiin monen maan Leader-toimijoita.

3. Leader-ryhmä alueensa kehittäjänä

3.1. Leader-ryhmän oma toiminta ja verkostot (max 10 000 merkkiä, ml. välilyönnit)

Aktivointi-, viestintä-, koulutus- ja muut toimet strategian toteuttamiseksi

Mansikka ry on toteuttanut aktivointi- ja koulutustilaisuuksia strategian toteuttamiseksi yhteensä 18 tilaisuutta. Näistä 13 on käsitelty yritystukia, 3 hanketukia ja 2 molempia. Mansikana alueella on erittäin hyvin toimiva yritysneuvonta, jota ylläpitävät alueen elinkeinoyhtiöt. Lisäksi alueella toimii useita elinkeinojen kehittämishankkeita, jotka myös tapaavat paljon yrityksiä toiminnassaan. Yritysneuvojat ovat Mansikalle tärkeä yhteistyöryhmä, jonka kanssa vaihdetaan tietoa molempiin suuntiin. Vuoden 2023 aikana kuudessa yritysneuvojien työpajassa käytiin läpi uuden ohjelmakauden tukivälineitä, erilaisten tukimuotojen valmistelua ja mitä pitäisi erityisesti huomioida esimerkiksi hankesuunnitelmien tai tukihakemuksen liitteiden osalta. Lisäksi kaksi tilaisuutta käsitelti erityisesti nuorten yrittäjyyttä ja Nuoriso Leaderiä.

Yritysrahoitusinfoja pidettiin 3 tilaisuutta. Näiden tilaisuuksien osallistujamäärä on usein aika vaatimaton eikä sisällä merkittävästi Leader-tukien kohderyhmää. Enenevässä määrin näyttää siltä, että yritysrahoitusinfot eivät kiinnosta juuri sitä potentiaalista kehittyvien yritysten joukkoa, joille pitäisi saada enemmän tietoa rahoitusvälineiden mahdollisuuksista. Leader-ryhmällä on hyvin rajalliset mahdollisuudet olla suoraan yhteydessä suureen joukkoon alueen yrityksiä, joten tässä yritysneuvojat ovat tärkeä yhteistyökumppani. Lisäksi pidettiin yksi sidosryhmätilaisuus, jossa teemana oli maatilat ja käsittelyssä oli erityisesti maatilojen tukimahdollisuudet Leaderistä ja muilta rahoittajilta.

Hanketukien osalta neuvonnan tarve on hyvin erilainen kuin yritystukien osalta. Yleishyödyllisten toimijoiden kenttä ja tuenhakijat eivät muutu niin paljon kuin yrityskentän osalta. Uusia yhdistyksiä ei

juurikaan synny, kehitys on pikemminkin päinvastainen ja yhdistyksiä lopetetaan paljon enemmän kuin perustetaan. Yhdistysten toiminnassa on myös mukana suhteessa paljon enemmän henkilöitä kuin yritysissä, joten tiedon saavuttamiselle on paljon paremmat mahdollisuudet. Hanketukien osalta pidettiin kaksi rahoitusinfoa ja yksi sidosryhmätilaisuus. Sidosryhmätilaisuuden teema oli ilmasto- ja ympäristötoimenpiteet. Tilaisuudessa koottiin ajatuksia, millaisia toimenpiteitä ja millaista viestintää tulisi toteuttaa, jotta saataisiin alueelta mukaan toteutukseen uusia toimijoita ja hyviä hankeideoita.

Viestintä on merkittävä osa strategian toteuttamista. Vuoden 2023 aikana Pohjois-Savon Leader-ryhmillä oli yhteinen tiedottaja, joka keskittyi vaikuttavuusviestinnän kehittämiseen. Pohjois-Savon alueviestijä aloitti työnsä keväällä 2023. Vaikuttavuusviestintä tuki osaltaan myös käynnissä olevaa strategian toteuttamista, koska se teki tunnetuksi Leaderiä ja tukirahoituksen mahdollisuuksia. Alueviestinnän osalta ei ole vielä tarkkaan tiedossa saadaanko sieltä apuja aktivointiviestintään. Tehtäväkenttä on erittäin laaja ja resurssit rajalliset. Koordinointi- ja suunnitteluapu ei oikein riitä, tarvitaan toteuttajaa. Viestintäsuunnitelma tehtiin Mansikan omana työnä vuodelle 2023. Osallistuttiin Leaderien ja Elyn yhdessä järjestämään vaikuttavuusviestinnän koulutukseen. Lisäksi sovittiin alkuvuoteen 2024 ryhmäkohtaista täsmäkoulutusta viestinnästä.

2023 julkaistiin vaikuttavuusviestinnän videoita, joita hyödynnetään aktivoinnissa ja neuvonnassa. Mansikka julkaisi 2023 kaksi rahoitustiedotetta, 10 uutiskirjettä ja lukuisia somepäivityksiä, joilla aktivoitiin ottamaan yhteyttä Mansikkaan hyvien hankeideoiden neuvontaa varten. Esimerkiksi Warkauden lehti uutisoi lokakuussa otsikolla ”Yhdistys, onko ideoita toiminnan kehittämiseen?”. Mansikan mediaseurannassa on 82 merkintää, joista valtaosa on toteutuneista hankkeista tehtyjä juttuja.

Mansikka ry:n rooli alueella on paitsi Leader-rahoituksen hallinnoija, niin myös merkittävässä määrin aluekehittäjä. Mansikka toimii tarvittaessa kehittäjän roolissa ja hakee aktiivisesti rahoitusta alueelle myös muista rahoituskanavista. Kehittämisen suunnittelua tehdään mm. matkailun, osallisuuden kehittämisen ja biotalouden osalta osallistamalla työ- ja suunnitteluryhmiin. Vuonna 2023 mainittakoon erityisesti ”biotalouden innovaatioryhmä”, joka on vapaamuotoinen teemasta kiinnostuneiden ryhmä ja kokoontunut muutamia kertoja keskustelemaan biotaloudesta. Ryhmän keskustelujen vauhdittamana on aloitettu mm. Biokaasulla liikkeelle-, Ekotekoja- ja Biokipinä -hankkeiden valmistelu. Lisäksi Mansikka on mukana useiden hankkeiden ohjausryhmätyössä (sekä Leader-hankkeita että esimerkiksi maaseuturahaston ja rakennerahaston hankkeita) tuoden esille harvaan asutun maaseudun tarpeita ja tilannekuvaa.

Laatutyö ja oman toiminnan kehittäminen

Leader-työ on tietotyötä ja verkostotyötä. Työn merkittävin resurssi ovat ihmiset. Mansikka panostaa työhyvinvointiin esimerkiksi vuosittaisella tyhy-rahalla ja -päivillä. Vuonna 2023 tehtiin työyhteisössä työhyvinvointisuunnitelma. Ensimmäisessä yhteisessä keskustelussa käytiin läpi työhyvinvoinnin nykytilanne. Toisessa mietittiin tavoitteita ja toimenpiteitä, joilla tavoitteisiin päästäisiin. Mansikalla on ollut käytössä joustotyömalli vuodesta 2020. Tässä yhteydessä käytiin myös keskustelu joustotyömallista. Valtaosa henkilöstöstä totesi, että joustotyömalli edistää merkittävästi työhyvinvointia tietotyössä ja sen käyttöä toivotaan jatkettavan edelleen. Syksyllä järjestettiin itsensä johtamisen -koulutus, jossa teemaa lähestyttiin coaching -menetelmän avulla. Jokainen voi olla työyhteisössä tuki työkaverille coachingin perusmenetelmien avulla, jotta työkaveri voi löytää työn haasteisiin ratkaisuja omasta toiminnastaan.

Sidosryhmien kanssa käytävä vuoropuhelu on merkittävä laatutekijä ja tulosten avulla voidaan kehittää omaa toimintaa edelleen. Tavoitteena on ylläpitää vapaan keskustelun yhteyttä, jolloin esille nousee

aktivoinnissa ja neuvonnassa huomioitavia seikkoja. Tästä voi pitää esimerkkinä yritysneuvojen työpajoja, joissa on pohdittu yritysten tarpeita ja miten toimintaa pitäisi kehittää vastaamaan paremmin noihin tarpeisiin. Toimijoiden, niin yhdistysten kuin yritystenkin, tavoittaminen on haaste. Tietoa on saatavilla ja myös henkilöitä, joihin ottaa yhteyttä, mutta miten saattaa nämä asiat toimijoiden tietoisuuteen oikea-aikaisesti. Rahoitusinfojen aika alkaa olla ohitse. Tarvitaan puhuttelevampaa viestintää ja konkreettisempaa hyödyn kuvausta toimijoille.

Toiset Leader-ryhmät ovat tärkeä vertaistuki, tiedonvälittäjä ja apu toiminnan kehittämisessä. Pohjois-Savon Leader-ryhmät tekevät tiivistä yhteistyötä ja myös Pohjois-Savon Ely-keskus kuuluu verkostoon. Toiminnanjohtajat tapaavat ”toimariTEAMseissä” noin kerran kuukaudessa. Lisäksi Mansikka tekee yhteistyötä Leader Silmun kanssa, joka on alun perin valittu Mansikan vertaisauditointikumppaniksi. Vertaisauditointi ei ole enää rakenteellisesti ohjattua (annetut teemat), mutta keskusteluja on jatkettu vapaamuotoisemmin ajankohtaisten asioiden osalta. Silmulaiset kävivät tutustumassa Mansikan alueeseen ja toimintaan kesäkuussa 2023. Elävä Kainuu Leaderin kanssa on kokoonnuttu vuonna 2023 kolme kertaa teamsissä keskustelemaan esimerkiksi hallitustyöstä ja vaikuttavuustiedon keräämisestä. Näiden tapaamisten aikana syntyi idea Savo-Kainuun puheenjohtajien verkostosta, joka aloitti toimintansa loppuvuodesta 2023. Ryhmällä on myös whats up -ryhmä puheenjohtajien keskinäisen tiedonvaihdon ja vertaistuen merkeissä.

Mansikalla on vuonna 2011 kehitetty ja käyttöön otettu toiminnanohjauksikäsi kirja JOHTO, joka sisältää myös laatukäsikirjan osia. Hankeneuvoja on koontanut lisäksi perehdytyskäsi kirjan uusille työntekijöille. Vuonna 2023 on aloitettu erillisen laatukäsikirjan valmistelu ”Mistä tiedämme, että teemme laadukasta työtä”, jonka on tarkoitus valmistua keväällä 2024.

Yhteistyö ja verkostot

Mansikka ry tekee maaseudun kehittämistyötä tiiviisti yhteistyössä ELY-keskuksen, Pohjois-Savon liiton, Kehittämisyhdistys Kalakukon, Ylä-Savon Veturin ja Pohjois-Savon Kylät ry:n kanssa. Lisäksi Mansikalla on vertaisauditointikumppani Leader SILMU, jonka kanssa tehdään yhteistyötä. Paikallisesti tärkeimmän yhteistyöverkoston muodostavat Kehitysyhtiöt SavoGrow ja Navitas Kehitys, uusyrityskeskus Wäläky sekä jäsenkunnat. Lisäksi kehittämisen verkostoon kuuluvat MTK Pohjois-Savo, Sydän-Savon maaseutupalvelut, Metsäkeskus, ProAgria sekä Savon Koulutus kuntayhtymä. Olemme mukana myös YritysSuomi ohjausryhmässä ja Itä-Suomen kalatalousryhmässä. Myös Leppävirran kyläneuvoston kanssa teemme yhteistyötä etenkin tiedonvälityksen osalta. Oman kehityksen ulkopuolelta rahoituksen saaneet Mansikan hallinnoimat hankkeet tekevät lisäksi yhteistyötä useiden yliopistojen (UEF, Spatia, Ruralia, Vaasa, Aalto) sekä valtakunnallisten kumppaneiden (mm. Kuntaliitto, MANE, Sitra, MSL, MUA ry) kanssa.

Vuonna 2023 tiivistettiin yhteistyötä Elävä Kainuu Leaderin kanssa, tästä enemmän edellisessä osiossa. Hyvinvointialueet aloittivat toimintansa ja Mansikka oli ensimmäisten joukossa tarjoamassa osaamistaan, ideoitaan ja verkostojaan myös hyvinvointialueen toiminnan kehittämisen hyväksi.

Leader-ryhmän merkitys ja lisäarvo alueensa kehittäjänä perustuen ryhmän omaan arvioon

Leader-ryhmä toimii tehokkaana aluekehittäjä ja tarjoaa paikallisille yhteisöille ja toimijoille mahdollisuuksia edistää maaseutualueiden elinvoimaisuutta. Leader-tukee erityisesti mikroyrityksiä ja aloittavia yrityksiä. Juuri niitä yrityksiä, joilla ei ole vielä mahdollisuuksia hakea muita tukivälineitä. Yritykset luovat alueelle työpaikkoja ja elinvoimaa. Leaderillä tuetaan merkittävässä määrin maaseudun asukkaiden

vapaa-ajan ja harrastustoiminnan kehittämistä. Hankkeilla edistetään kulttuuriperinnön säilyttämistä, vahvistetaan alueiden identiteettiä ja paikalliskulttuuria. Yhdistysten toiminnalla vahvistetaan yhteisöllisyyttä ja alueen sosiaalista pääomaa.

Leader vahvistaa nuorille osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä mahdollisuuksia osallistua kansainväliseen yhteistyöhön. Nuorten yrittäjien tukeminen kannustaa kokeilemaan omia ideoita tai osaamistaan liiketoiminnan muodossa.

Leader-toimintamalli perustuu verkostoille päätöksenteosta ideoiden toteutukseen. Leader-toiminnan verkostot kattavat paikallisia, alueellisia, valtakunnallisia ja kansainvälisiä toimijoita. Päätöksenteossa hyödynnetään hallituksen monipuolista osaamista ja paikallistuntemusta.

Leader-ryhmä ja -toiminta haastavat toimijat kokeilemaan uudenlaisia ratkaisuja ja etsimään uudenlaisia toimintatapoja. Maaseutualueiden elinvoimaisuus perustuu uusiin ideoihin ja innovatiivisuuteen. Leader-ryhmä kannustaa ideoimaan ja kokeilemaan rohkeasti uudenlaisia toimintatapoja edistää hyvää elämää maaseudulla.

Itsearviointia: mitkä ovat edellisen vuoden onnistumiset ja missä on parannettavaa?

Hallitus totesi vuoden 2023 arvioinnissaan, että Mansikan strategian toteutusta on saatu hyvin vietyä eteenpäin. Järjestelmien osaamisessa on ollut haasteita Hyrrä-asiointipalvelun käyttöönoton takia, mutta pikkuhiljaa sen kanssa on opittu toimimaan. Hallituksessa on monenlaista osaamista ja hallitustyöskentely on ollut aktiivista ja keskustelevaa. Hallitus on hieno aitiopaikka alueen yrityksiin ja yhdistystoimintaan. Jäsenten osallistuminen hallituksen kokouksiin on hyvällä tasolla.

Alueen Leader-ryhmien yhteiset tapaamiset ovat olleet antoisia; oma tekeminen näkyy uudessa valossa ja tapaamiset ovat olleet oppimista puolin ja toisin. Tapaamisia kasvokkain toivottiin myös oman hallituksen kesken.

Mansikan taloudellinen tilanne on hyvä. Mahdollisuus tukea alueen yrittäjiä ja yhteisöjä kohti parempaa luo positiivista virettä, vaikka yleinen talouden tilanne on haastava juuri nyt.

Osallisuudella uusia palveluratkaisuja -hankkeessa toteutettiin kumppanuuspöytämenetelmällä teemallista kehittämistä. Kumppanuuspöytien toimivuus on kiistaton uudenlaisten ratkaisujen löytämisessä haasteisiin. Tästä käytännön esimerkkinä Henkkarit kaikille -kampanja.

Mansikan viestintä ja näkyvyys on ollut hyvällä tasolla, kiitos paljolti kuuluu Leader-ryhmien yhteiselle tiedottajalle. 2023 erityinen onnistuminen oli videot, joissa tuotiin esille hankkeiden merkitystä ja vaikuttavuutta. Videoita voidaan hyödyntää aktivoinnissa ja neuvonnassa. Ne ovat erittäin hyvin sanoitettuja, napakoita ja innostavia.

Nuoriso-Leader ja nuorten parissa tehtävä työ on kehittynyt viimeisten vuosien aikana merkittävästi Nuoret mukaan! -hankkeen ansiosta. Hankkeen alueella aloittama nuorten vapaa-ajan kansainvälinen yhteistyö on tuonut esiin ne kymmenet nuoret, jotka ovat kiinnostuneita kansainvälisyydestä. Mansikan lisäksi nuorten kansainvälistymisen tukeminen on laajentunut Vanhamäki säätiön toimintaan ja on saatu lisää resurssia nuoria tukemaan. Molemmat toimijat ja hankkeet ovat myös lisänneet kuntien välisiä tapahtumia ja tapaamisia nuorille, joita etenkin pienten kuntien nuorisotoimissa ei ole mahdollisuuksia järjestää.

Yritysneuvojen verkoston tiivistäminen on onnistunut hyvin ja toimintamallista on tullut paljon kiitosta. Säännölliset tapaamiset varmistavat ajankohtaisen tiedon saatavuuden. Tiedonvaihto toimii molempiin suuntiin.

Viestintä on kestoaihe, jos puhutaan siitä missä on parannettavaa. Viestinnässä on aina. Etenkin nyt, kun viestinnän kanavat ovat erittäin pirstaloituneet ja viestinnän tulva on valtava. Samaan aikaan resurssit toteuttaa viestintää ovat rajalliset. Viestinnän osalta tulee jatkuvasti miettiä missä kanavissa tavoitetaan eniten asiakaskuntaa eli potentiaalisia tuenhakijoita, joiden avulla paikallista strategiaa toteutetaan. Kun tiedossa on kanava, niin mitkä ovat ne viestit, joilla kuulija saadaan innostumaan ja ymmärtämään, että tieto koskee juuri häntä tai hänen taustaorganisaatiotaan. Tässä meillä on edelleen paljain työtä tehtävänä.

Parannettavaa on yhteydenpidossa kuntiin. Missä määrin kuntien virkamiesten ja luottamushenkilöiden tulee olla selvillä Leader-ryhmän toiminnasta ja rahoituksesta. Uusien ihmisten perehdyttäminen toimintaan, jota on tehty yritysneuvojen ja kunnanjohtajien osalta, mutta ketä muita avainhenkilöitä tulisi perehdyttää. Miten varmistetaan riittävän ja oikeanlaisen tiedon saatavuus ja saavutettavuus.

3.2. Yhdistys ja sen resurssit (max 2 000 merkkiä, ml. välilyönnit)

Mansikan jäsenmäärä on melko vakiintunut, muutamia jäseniä eroaa ja muutamia liittyy vuoden mittaan. Mansikan jäsenhankintaan ei ole juurikaan panostettu viime vuosina. Leader-ryhmässä tulee olla toimivana yhdistyksenä riittävä jäsenmäärä, mutta jäsenmäärä ei kerro mitään yhdistyksen toiminnasta tai laadusta muuten.

Mansikan hallitus on erittäin aktiivinen ja keskusteleva. Osallistuminen kokouksiin on korkealla tasolla, keskimäärin 115% eli kokouksissa on usein paikalla myös varajäseniä, vaikka varsinainen jäsen olisi päätösvaltaisena paikalla. Osallistumisaktiivisuus on noussut aiemmasta, koska kokouksissa on aina etäosallistumismahdollisuus. Alueella välimatkat ovat pitkiä, joten liveosallistuminen saattaa edellyttää jopa 2-3 h matkustusaikaa per kokous.

Mansikan hallitukseen valittiin vuosikokouksessa 2023 erovuoroisten 6 jäsenen tilalle 5 kokonaan uutta jäsentä (eivät ole aikaisemmin olleet hallituksessa). Lisäksi Mansikan puheenjohtajaksi valittiin uusi henkilö, joka ei ole ollut aikaisemmin leader-hallituksessa. Mansikan hallituksessa ei ole varsinaista nuorisojäsentä, mutta Mansikalla on toimiva Nuoriso Leader -vaikuttajaryhmä, joka antaa oman lausuntonsa hallitukselle nuoria koskevista hankkeista. Mansikan hallituksen ikäjakauma on 34-73 ja keski-ikä on 52 vuotta.

Vuonna 2023 Mansikassa työskenteli 7 eri henkilöä, joista 2 päätoimisesti Leader-rahoituksen hallinnossa ja 5 hankkeissa.

Mansikan taloustilanne on vakaa. Kiinteiden kustannusten osalta on tehty muutoksia joitakin vuosia sitten, jotka ovat vaikuttaneet positiivisesti talouskehitykseen. Etäkokousten yleistyminen on paitsi tehostanut työajan käyttöä ja työhyvinvointia, myös vaikuttanut positiivisesti matkakulujen määrään. Mansikan oma pääoma on noin xx € vuoden 2023 tilinpäätöksessä.

Mansikassa ei ole tehty sääntömuutoksia vuonna 2023.

3.3. Toimintaympäristö ja tulevaisuus (max 3 000 merkkiä, ml. välilyönnit)

Maaseudun toimintaympäristössä tapahtuu juuri nyt monia sosiaalisia, taloudellisia ja ympäristöllisiä muutoksia. Väestörakenteen muutos on useilla alueilla merkittävää väestön ikääntymisen, muuttoliikkeen ja syntyvyyden vähenemisen takia. Yhdistystoiminnan haasteita ovat mm. talkoolaisten ja aktiivisten toimijoiden mukaan saaminen toimintaan sekä yhteistyön puute. Nähtävillä on myös pienten kuntien resurssipula, joka on taas aktivoinut asukkaita tarttumaan haasteisiin uusilla ideoilla. Kaupungeissa on vielä nähtävillä enemmän asennetta ”kaupungin kuuluu hoitaa” ja asukasaktiivisuus ei ole suhteessa samalla tasolla. Yhdistystoiminta ei kiinnosta nuoria ja monissa yhdistyksissä on vaikeuksia saada uusia luottamushenkilöitä toimintaan. Kuitenkin samaan aikaan nuoria kiinnostaa edelleen oman elinympäristönsä kehittäminen. Yhdistyksiä lakkautetaan enemmän kuin niitä perustetaan. Yhdistystoiminta on maaseudulla kuitenkin erittäin tärkeä vapaa-ajan palveluiden tuottaja, joten uudistumista yhdistyskentällä tarvittaisiin kipeästi.

Elinkeinoelämä on ollut myllerryksessä jo usean vuoden ajan. Pk-yritysbarometrin mukaan yleinen suhdannenäkymä Pohjois-Savon osalta on -15 (koko maa -14, vuosi 2022 -22). Suhdanneodotuksia heikentävät korkeat korot ja talouden näkymien epävarmuus. Konkurssien määrä on kasvanut merkittävästi vuonna 2023 ollen 50 % enemmän kuin vuonna 2022. Maakunnassa on noin 2 000 henkilöä enemmän työttömiä kuin vuosi sitten ja 40 % enemmän lomautettuja. Yritystukien kysyntä on vaihdellut vuoden sisälläkin merkittävästi viime vuosina. Aloittavien yritysten määrä vaihtelee myös paljon, joka vaikuttaa aloittavien yrittäjien tukien kysyntään. Yritysneuvojen näkemys on, että aloittavien yritysten määrä on vuonna 2023 ollut erittäin alhainen. Kuitenkin 26 % yrityksistä aikoo hakea ulkopuolista rahoitusta (koko maa 20 %) Pohjois-Savossa yritysbarometrin mukaan, joten oletettavasti toimivien yritysten kehittämishalukkuus tulee näkymään 2024 tukihakemusten määrässä. Rahoituksen saanti on kuitenkin vaikeutunut merkittävästi alueella ja myös aloittavien yrittäjien halukkuus ottaa lainaa, joten kehittämisideoiden väliaikaisrahoituksen järjestäminen on aiempaa haasteellisempaa.

Vuonna 2024 tavoitteena on kehittää aluetta tehokkaasti ja paikallisen kehittämisstrategian mukaisesti. Painotetaan toiminnassa aktivointia. Toimijoita kannustetaan rohkeasti ideoimaan ja viemään ideoita eteenpäin. Tarvitaan uusia ideoita ja uudenlaisia ratkaisuja, jotta maaseutu saadaan pidettyä elinvoimaisena. Yrittäjien osalta kokeillaan uudenlaisia lähestymistapoja yhteistyössä yritysneuvojen kanssa. Tavoitteena on saada aktivoitua niitä yrittäjiä, joilla on kehittämispotentiaalia, mutta jotka osallistuvat heikommin esimerkiksi rahoitusinfotilaisuuksiin. Samoja tavoitteita on yhdistysten kanssa, alueella on paljon myös aktiivisia yhdistyksiä, jotka tarvitsevat kannustusta ideoidensa toteutukseen. Neuvonnassa painotetaan hankkeiden aloittamista aikataulussa sekä toteutusta ja maksatusten hakemista ajallaan. Tulosten lisäksi kerätään myös vaikuttavuustietoa, mikä merkitys hankkeen tuloksilla on toimintaan. Jatketaan tiivistä yhteistyötä ja vuoropuhelua sidosryhmien ja yhteistyökumppaneiden kanssa.